

- Галелюк // Вісник економічної науки України. – 2008. – № 2. – С. 15 – 21.
5. Йохна М. А. Методичні підходи до формування системи управління конкурентоспроможністю підприємств у глобалізованій економіці / М. А. Йохна, Г. О. Соколюк // Економіка підприємства та управління виробництвом. – 2011. – С. 81 – 85.
 6. Клюквіна М. С. Сучасні підходи до управління конкурентоспроможністю підприємства. Режим доступу : http://www.nbuu.gov.ua/e-journals/pspe/2010_3/Klukvina_310.htm
 7. Кнорринг В. И. Теория, практика и искусство управления / В. И. Кнорринг. – [2-е изд., изм. и доп.]. – М. : Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА – ИНФРА-М), 2001. – 528 с.
 8. Кузьмін О. Є. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. [для студ. спец. „Міжнародна економіка”] / О. Є. Кузьмін, Н. І. Горбаль. - Львів : Компакт-ЛВ, 2005. – 304 с.
 9. Кулешова А. Б. Конкуренция в вопросах и ответах : Учеб. пособие. – М. : ТК Велби, Проспект, 2004. – С. 235 – 248.
 10. Піддубний І. О. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємства / І. О. Піддубний, А. І. Піддубна. – Х. : ВД „ІНЖЕК”, 2004. – 264 с.
 11. Савельева Н. А. Управление конкурентоспособностью фирмы : учебник / Н. А. Савельева. – Ростов на Дону : Феникс, 2009. – 382 с.
 12. Скударь Г. М. Управление конкурентоспособностью крупного акционерного общества : проблемы и решения / Г. М. Скударь. – К. : Наукова думка, 2009.
 13. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью организации : учеб. пособ. / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Эксмо, 2004. – 544 с.
 14. Чайникова Л. Н. Конкуренциоспособность предприятия : учеб. пособие / Л. Н. Чайникова, В. Н. Чайников. – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 192 с.

УДК 338.439.5:338.5

АНТОНЮК П.О., канд. екон. наук

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, м. Одеса

АНТОНЮК О.П., канд. екон. наук, доцент

Одеська національна академія харчових технологій

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ СПОЖИВЧИХ ЦІН НА РИНКАХ ОЛІЇ ТА ЦУКРУ

Досліджено динаміку цін на ринках олії та цукру, виявлено особливості цінової динаміки та причини її виникнення з урахуванням дії внутрішніх та зовнішніх факторів. Запропоновано заходи по стабілізації цінової ситуації.

Ключові слова: споживчі ціни, динаміка, рентабельність, внутрішній ринок, зовнішній ринок, маркетинговий рік, дефіцит, профіцит, стабілізація, державне регулювання.

Dynamics of the prices in the markets of oil and sugar was investigated, features of price dynamics and the reason of its emergence taking into account action of internal and external factors were revealed. Actions for stabilization of a price situation were offered.

Keywords: consumer prices, dynamics, profitability, internal market, oversea market, marketing year, deficit, profit, stabilizing, government control.

Вступ. На сучасному етапі розвитку агропромислового комплексу спостерігається тенденція до систематичного зростання цін на сировинні ресурси та готову продукцію. Крім причин, пов'язаних з подорожчанням матеріальних ресурсів, збільшенням заробітної плати та інших витрат, на зростання цін впливають галузеві особливості, ступінь інтеграції у світовий ринок, заходи державного регулювання того чи іншого ринку тощо. Як правило, після певного періоду зростання цін настає пауза – ціни зменшуються, щоб в наступні роки продовжити збільшення. Така ситуація негативно впливає на ефективність виробництва, конкурентоспроможність, рівень інвестиційної привабливості. Тому для успішного розвитку олієжирового та цукрового виробництв важливим є

встановлення факторів, що впливають на зростання чи зменшення цін.

Постановка завдання. Дане дослідження направлене на виявлення основних факторів динаміки в умовах інтеграції цих харчових виробництв у світові ринкові структури і визначення можливостей для стабілізації цінової ситуації.

Результати. Українські споживачі поступово звикають до систематичного зростання споживчих цін. Проте ситуація, що складається на вітчизняному ринку продовольства в останні сім років – 2004-2010 рр. свідчить про стрімке зростання цін саме на продовольчу групу товарів, де темпи перевищують індекси споживчих цін (табл. 1).

Таблиця 1

Індекси споживчих цін у 2004-2010 рр. * (% до попереднього року)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 р. у % до 2004 р.
Індекс споживчих цін	113,3	109,1	112,8	125,2	115,9	109,4	221,3
Продукти харчування	117,5	105,4	109,6	136,7	110,9	110,7	227,8
Олія та жири	124,0	92,1	110,3	155,8	107,9	109,6	231,8
Олія	110,5	93,0	125,0	159,3	88,6	113,0	204,9
Цукор	127,5	117,7	78,8	115,6	140,5	157,5	302,5

* Складено за даними Держкомстату України

Як свідчать дані табл. 1, за досліджуваний період споживчі ціни зросли більш ніж у два рази. Особливо високі темпи зростання споживчих цін спостерігаються за двома товарними групами – олія та жири і цукор. Питання зростання споживчих цін стає надзвичайно актуальним в окремі періоди. Як відомо, в Україні на продовольчі потреби використовується головним чином соняшникова олія, частка якої у виробництві рослинних олій з вітчизняної сировини складає 95-97 %. В 2007-2008 рр. соняшникова олія подорожчала на 199,1 %. По цукру таким періодом стали 2009-2010 рр., коли ціни зросли на 221,3 %. Важливо при цьому зауважити, що цукор-пісок буря-

ковий внесено в перелік об'єктів державного цінового регулювання, а олія та жири не внесено.

Процес ціноутворення в системі АПК визнається існуючою моделлю економічних відносин як у системі господарювання, так і безпосередньо на ринку. Виробничий, що формується на основі масштабів та динаміки виробництва, комплексних витрат, і ринковий, що формується на основі ємності ринку. [1]

Аналіз виробництва сировини та соняшничкової олії за досліджуваний період в значній мірі підтверджують обґрунтованість такого стрімкого зростання ціни на цю продукцію (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників виробництва соняшника та соняшничкової олії *

Показники	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2010 р. в % до 2004 р.
1. Валовий збір соняшнику в заліковій вазі, тис. т	3050	4706	5324	4174	6526	6364	6772	222,0
2. Середні ціни реалізації соняшнику, грн./т	1150,6	978,2	939,1	1899,4	1367,3	1897,0	3018,7	262,4
3. Рентабельність виробництва, %	45,2	24,3	20,7	75,9	18,4	41,4	64,5	142,7
4. Виробництво соняшничкової олії, тис. т	1343	1380	2080	2228	1867	2796	3030	225,6

* Складено за даними Держкомстату України

Дійсно, враховуючи, що частка соняшнику в структурі собівартості соняшничкової олії займає понад 85 %, зростання цін на готову продукцію в умовах постійного зростання цін на насіння соняшнику, енергоносії є логічним. З іншого боку, високі ціни реалізації насіння соняшнику пояснюються не стільки зростанням собівартості його виробництва (хоч на це є об'єктивні причини), як зростанням рентабельності його виробництва. Так, в 2010 р. витрати на виробництво однієї тонни насіння соняшнику становили 1591,2 грн. проти 1178 грн. у 2009 р., або зросли на 35,1 %. При цьому ціни реалізації соняшничкового насіння зросли з 1897 грн./тонну у 2009 р. до 3018,7 грн./тонну у 2010 р., або на 59,1 %. Рентабельність виробництва соняшнику в 2010 р. зросла до 64,5 %

проти 41,4 % у 2003 році. Соняшник залишається найбільш рентабельною сільськогосподарською культурою, причиною чого є зростаючий попит як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Суттєвий вплив на динаміку ціни на олію здійснюють ринкові фактори. Україна впродовж останніх років займає лідируючі позиції на світовому ринку щодо виробництва соняшнику і соняшничкової олії. За даними асоціації «Укроліяпром» за валовим збором насіння соняшнику у 2010/11 МР – 7,2 млн. тонн Україна вийшла на перше місце у світі, а її частка склала 23,7 % світового виробництва.

В цьому ж таки маркетинговому році на Україні вироблено 3,1 млн. тонн олії соняшничкової, або 27,5 % світового виробництва (на другому місці

країни ЄС з обсягом виробництва 2,494 млн. тонн і часткою 22,2 %). При внутрішньому річному споживанні близько 550 тис. тонн Україна в змозі експортувати більшу частину виробленої олії. В останні шість маркетингових років експорт олії складає близько 75 % від виробництва. За оцінками генерального директора асоціації «Укроліяпром» С. Капшука Україна є лідером з експорту соняшникової олії – понад 2,6 млн. тонн, або 65 % від обсягів світового експорту. [2].

В таких умовах процеси у вітчизняному олієжировому підкомплексі не можуть розвиватися без урахування ситуації на світовому ринку, в тому числі стосовно питань ціноутворення. Для світового олійного ринку характерним є не тільки зростання виробництва олійних культур і рослинних олій, але і зростаючий попит на них, як для використання на харчові цілі, так і для виробництва біодизельного пального. Саме в 2007-2008 рр. таке використання рослинної олії досягло максимального рівня: в 2007 р. – 23,2 млн. тонн, в 2008 р. – 24,9 млн. тонн, що до загального споживання склало відповідно (%) – 18,6 і 19,1. Збільшення використання рослинних олій на технічні потреби впливає на структуру їх використання і на рівень цін. Так як ріпакова і соєва олії в значних масштабах використовуються для промислової переробки на паливо, збільшується споживання соняшникової олії. Це явилось одним з факторів значного зростання світових цін на соняшкову олію в 2007/2008 МР. За даними «АПК-Інформ» одна тонна нерафінованої соняшникової олії (CIF Роттердам) в ЄС коштувала (дол. США) 10.08.2007 р. – 1120; 14.12.2007 р. – 1450; 14.03.2008 р. – 1850; 9.05.2008 р. – 1910; 13.06.2008 р. – 2040 [3]. Як видно, впродовж одного маркетингового року ціна зросла на 182,1 %.

Ситуація на світовому ринку вплинула на динаміку цін внутрішнього ринку України. Ціни на насіння соняшнику в цей період характеризують такі дані (грн./тонна): червень 2007 – 1820; серпень 2007 – 2220; грудень 2007 – 3080; січень 2008 – 3580; червень 2008 – 4000. В таких умовах стрімко зростала ціна на соняшкову олію (грн./тонна): – з 3260 в грудні 2006 р. до 7200 в грудні 2007 р. і до 9200 в лютому 2008 р. Ціни на насіння соняшнику зросли в 2,2 рази, на соняшкову олію в 2,8 рази. Це дає підстави стверджувати, що цінова ситуація на вітчизняному олієжировому ринку стала прямим відображенням світових тенденцій. Основний ціноутворюючий фактор на українському ринку насіння соняшнику – світова ціна на соняшкову олію [4].

Великий вплив на ціни світового та українського ринку олії має рівень ціни на нафту. Між цінами на нафту і рослинні олії існує дуже сильна кореляція. Коли ціна на нафту зростає, зростають і ціни на пальмову, соєву, ріпакову та соняшкову олію, а коли

ціна нафти зменшується – падають і ціни на рослинну олію. [5]. Це пов'язано з розвитком галузі по виробництву біодизелю і використанням значних ресурсів рослинної олії, що пов'язано з великими витратами. В Європі біодизельне паливо досягло конкурентоспроможності завдяки системі пільг, державних дотацій і зобов'язань переходу на екологічне паливо. Але біодизельне виробництво економічно виправдане при ціні нафти не нижче 85-90 доларів за барель. Влітку 2008 р., коли ціна нафти досягла 140 дол. за барель, використання біодизелю було економічно більш ефективним у порівнянні з дизельним паливом.

Світова криза визвала зменшення загального виробництва і скорочення попиту на нафтопродукти і зменшення ціни на нафту у жовтні 2008 р. до 60 дол. за барель. В наступні місяці ціна нафти не перевищувала 80 доларів за барель, а в цих умовах виробництво біодизелю стало економічно недоцільним і призвело до стагнації біопаливної галузі в країнах ЄС. Зменшення попиту на біодизель призвело до зниження цін на рослинну олію як на світовому ринку, так і вітчизняному ринках. Починаючи з вересня 2008 р. (2008/09 МР) на світовому ринку проти максимального рівня ціна соняшникової олії зменшилась (дол./тонна): з 2040 до 1320, або 35,3 %, соєвої олії – з 1633 до 1333, або 18,4 %, пальмової олії – з 1275 до 850, або на 33,4 %.

Рекордний урожай соняшнику як у світі, так і в Україні в 2008 р. визвав обвал цін на насіння соняшнику та соняшкову олію. За даними асоціації «Укроліяпром» ціна 1 т насіння соняшнику скоротилась з 3,6 тис. грн. в липні 2008 р. до 1,8 тис. грн. у вересні і до 1,2 тис. грн. в жовтні – тобто у три рази. Ціна попиту на соняшкову олію нерафіновану, EXW, грн./тонна становила: серпень 2008 р. – 5900, вересень – 5000, грудень – 3800. [6]. Як результат цього спостерігається суттєве скорочення і споживчих цін. В 2009 р. індекс споживчих цін на рослинну олію (головним чином соняшкову) склав 88,6 % до попереднього року.

Наявність в Україні значних ресурсів соняшникової олії дає можливість, навіть в умовах глобального зростання цін, підтримувати їх на прийнятному рівні. Цьому сприяє Меморандум про узгоджені дії між Кабінетом Міністрів України та провідними компаніями, що діють на олієжировому ринку, щодо недопущення зростання цін на соняшкову олію на внутрішньому ринку. В результаті виконання цього рішення в 2010/11 МР забезпечувалася стабільна цінова ситуація на споживчому ринку соняшникової олії. Порівняльний аналіз роздрібних цін на олію соняшникову в грудні 2010 – лютому 2011 років по Україні та інших країнах світу, свідчить, що її рівень нижчий, ніж у досліджуваних країнах (табл. 3).

Таблиця 3

Ціни на соняшкову олію в Україні та деяких інших країнах (дол. США за літр)

Країна	Середня роздрібна ціна	У % до цін України
Україна	1,79	100,0
Аргентина	7,56	422,3
Білорусь	1,88	101,7
Казахстан	2,00	117,7

Продовження таблиці 3

Молдова	2,15	120,1
Канада	4,58	255,9
Туреччина	2,80	156,4
Угорщина	2,42	135,2
Чехія	4,71	263,1
Росія	2,3	128,5
Латвія	2,69	150,3

За досліджуваний період 2004-2010 рр. найбільш високими темпами зростали ціни на цукор. Аналіз цінової ситуації на ринку цукру неможливий без оцінки стану цукробурякового виробництва. В минулому потужна галузь нині знаходиться в занедбаному стані. В 1990 р. в Україні функціонувало 192 цукрових заводи, що переробили за сезон 44,26 млн. тонн цукрових буряків і виробили 5388 тис. тонн цукру. Це п'яте місце після США, Бразилії, Індії та Китаю серед країн світу за обсягом виробництва цукру. За межі України обсяг вивозу цукру склав 3663 тис. тонн, або майже 54 % загального виробництва.

Реструктуризація цукрової промисловості звелась до непередуманої приватизації, коли значна кількість цукрових заводів була просто ліквідована.

Жодного нового, сучасного підприємства не було збудовано. В 2009 році в Україні працювало 56 цукрових заводів, 2010 року – 73. Окрім цього, близько 30 законсервованих заводи, які за відповідного забезпечення сировиною можуть відновити свою діяльність. За період з 1990 року до 2010 року всі ланки цукробурякового підкомплексу зменшили масштаби діяльності. Єдиними показниками, значення яких суттєво зростає, виявились – собівартість 1 тонни цукрових буряків та середні ціни їх реалізації. Впродовж 2004-2010 рр. собівартість цукросировини зростала на 274,1 %, а середні ціни її реалізації на 352,6 % (табл. 4), що явилось головним фактором зростання споживчих цін.

Таблиця 4

Основні показники цукробурякового під комплексу в Україні *

Показник	1990 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2010 р. у % до 1990 р.
1. Валовий збір, тис. т	44264	16600	15468	22421	16978	13438	10067	13749	31,1
2. Посівна площа, тис. га	1607	732	652	875	610	380	322	492	30,6
3. Урожайність, ц/га	276	238	248	285	294	356	315	279	101,1
4. Собівартість 1 т цукрових буряків, грн./т		136,8	158,9	167,4	177,2	204,4	296,0	375,0	** 274,1
5. Середні ціни реалізації цукрових буряків, грн./т	x	135,7	177,0	186,0	157,6	218,9	409,9	478,5	** 352,6
6. Вироблено цукру, тис. т	6791	2147	2139	2592	1867	1571	1275	1805	26,6
- в т.ч. з цукрового буряку	5388	1788	1900	2547	1867	1571	1275	1546	28,7

* Складено за даними Держкомстату України

** 2010 р. у % до 2004 р.

Причин обвалу в цукробуряковому підкомплексі чимало, але головний – це втрата ринків збуту, адже внутрішнє споживання Держкомстат оцінює на рівні 1,7-1,8 млн. тонн. Фактично, крім періоду 2008-2009 рр., виробництво перевищувало споживання. Так, впродовж 1990-2010 рр. в середньому за рік вироблялось 2026,8 млн. тонн бурякового цукру.

Зовнішні ринки збуту було втрачено через низку причин – політичних та економічних. Починаючи з 1996 р., Україна стала поступово виходити з ринків Російської Федерації, Білорусії, Молдови, а пізніше погодилася з тим, що Росія вилучила цукор з режиму вільної торгівлі. І на сьогодні, оператори га-

лузі розуміють, що у вітчизняних цукроварів майже не залишилось зовнішніх ринків збуту. До цього слід додати і економічні причини. Більшість цукрових заводів України - це підприємства середньої потужності із застарілою матеріально-технічною базою.

На виробництво однієї тонни цукру заводи витрачають вдвічі більше теплової та електроенергії, ніж потужні підприємства країн ЄС. Вітчизняні виробники екстрагують лише 80 % цукру, що міститься в цукрових буряках, що на 10-12 % нижче європейського рівня. Білий цукор, що виробляється в Україні, здебільшого не відповідає міжнародним стандартам за такими показниками, як: вміст золи, колір, зернис-

тість. Відповідно до міжнародних стандартів, максимальна кількість балів для цукру першої категорії має бути 12, другої – 22, а вітчизняний продукт набирає 48 [7].

Малоефективним є не тільки виробництво цукру, але і цукрових буряків, для оцінки якого в країнах ЄС використовується такий показник, як виробництво цукру з 1 га посівів. Навіть наше саме високе досягнення в 2011 р. – 4,3 тонни цукру з 1 га значно поступається досягненням країн ЄС, що одержують по 10-12 тонн цукру з гектару. Собівартість виробництва цукру у нас значно вища у порівнянні з країнами ЄС, не кажучи вже про собівартість тростинного цукру. Отже на сьогодні, наш цукор неконкурентоспроможний на світовому ринку.

Постійне перевищення виробництва цукру над внутрішнім споживанням, що мало місце до 2006 року включно, при відсутності суттєвих поставок на експорт явилось одним з факторів встановлення низьких, економічно необґрунтованих цін. Негативний вплив на ціноутворення в галузі мали не вигідні для сільгоспвиробників розрахунки заводів за цукровий буряк. За умов поставки буряків по давальницькій схемі аграрії отримували цукор і самі ж його реалізовували. При низьких внутрішніх цінах на цукор така схема не забезпечувала для сільгоспвиробників достатній рівень доходів. Рентабельність виробництва цукрових буряків (фабричних) склала (%): - 2004 рік «мінус» 0,8; 2005 р. – 4,8; 2006 р – 11,1; 2007 р. - «мінус» 11,1. Враховуючи збитки у 2007 році, сільгоспвиробники скоротили в наступному 2008 році посівні площі до 380 тис. га, валовий збір цукросировини до 13438 тис. тонн, що дало можливість виробити лише 1571 тис. тонн цукру, що не покривало внутрішнє споживання. Слід зазначити, що в період поступового занепаду галузі з боку держави не було вжито системних заходів для його попередження. Більш того, ситуацію в цукробуряковому підкомплексі спровокувала невважена непослідовна цінова політика держави в цій галузі. Введений відповідно до Закону України «Про державне регулювання виробництва та реалізації цукру» механізм мінімальних закупівельних цін ніколи не відповідав ринковій ситуації. Так, в 2004-2007 рр. в період перевиробництва цукру, цукор реалізовувався по цінам нижче встановлених мінімальних. При встановлених мінімальних цінах на цукор в 2006/07 МР в розмірі 2850 грн./тонну внутрішні оптові ціни в 2007 році становили (тис. грн. за 1 т): січень – 2,48; березень – 2,28; травень – 2,18; липень – 2,45; вересень – 2,2.

Цінова ситуація на ринку стала рішуче змінюватися в 2008-2009 рр., коли виробництво цукру вже не забезпечувало внутрішні потреби: 2008 р. – 1571 тис. тонн; 2009 р. – 1275 тис. тонн. Дефіцит цукру визвав зростання цін як на цей продукт, так і на цукросировину. Проти рівня 2007 року середні ціни реалізації цукрових буряків зросли в 2008 р. на 138,9 %, в 2009 р. – в 2,6 рази, в 2010 р. – в 3 рази. Рентабельність виробництва цукросировини зросла до 37 % в 2009 р., що зробило вирощування цукрових буряків знову привабливим для аграріїв. Зросли відповідно ціни на цукор. Найбільш зросли ціни виробників у

2009 році (грудень до грудня попереднього року) – 184,1 % і споживчі ціни в 2010 році – 157,5 %. Зростання цін і рентабельності зробило галузь знову привабливою для збільшення посівних площ, валового збору цукросировини і виробництва цукру. За попередніми даними, в 2011 році площа, з якої зібрано урожай, склала 545 тис. га, валовий збір – 17,7 млн. тонн, а виробництво цукру – 2,33 млн. тонн. Таким чином, в 2011/12 МР профіцит може скласти до 0,5 млн. тонн, що в черговий раз обвалить ціни.

В динаміці внутрішнього ринку цукру формується певна послідовність: при дефіциті цукру зростають ціни на нього і рентабельність виробництва, збільшуються посівні площі під цукровими буряками і виробництво цукру. В наступному році надлишок пропозиції знижує ціни і інвестори втрачають інтерес до галузі. По суті галузь рятує те, що в ній уже сформувалася низка вертикально інтегрованих холдингів, які в сезони перевиробництва цукру покривають свої збитки за рахунок інших сільськогосподарських виробництв. Деякі фахівці цукрового ринку вважають, що без постійних, значних експортних поставок на основі багаторічних контрактів, розвиток галузі неможливий, ціни на цукор будуть постійно падати, а потім зростати. До речі, олієжирова галузь піднялась до свого сучасного рівня саме завдяки виходу на цивілізований зовнішній ринок, для чого було розширено потужності, продукція стала відповідати міжнародним стандартам.

Висновки. Особливості динаміки споживчих цін визначаються умовами функціонування ринків олії та цукру. В олієжировому підкомплексі, де масштаби виробництва значно перевищують внутрішнє споживання та який являється важливою складовою світового ринку соняшникової олії, цінова ситуація на внутрішньому ринку насіння соняшнику та олії напряму залежить від кон'юнктури світового ринку.

В даний час ситуація на олійному ринку відносно стабільна і може залишитись такою при вирішенні низки питань:

- постійна дія Меморандуму про узгоджені дії між КМУ та провідними компаніями щодо недопущення зростання цін на соняшкову олію на внутрішньому ринку;
- занесення до переліку соціально значущої продукції олії соняшникової рафінованої фасованої, що поставляється у торговельну мережу;
- недопущення відміни дії вивізного (експортного) мита на насіння соняшнику та недопущення введення вивізного мита на соняшкову олію.

Інша ситуація складається на ринку цукру, який є слабо інтегрованим у світові структури (імпорт тростинного цукру носить періодичний характер і обмежується розміром квоти в 260 тис. тонн, а експорт здійснюється в невеликих обсягах) і де цінова ситуація визначається головним чином внутрішніми умовами. Утримувати цінову стабільність без заходів державного регулювання досить складно. Для прийняття виважених рішень про регулювання внутрішнього ринку та здійснення експортних операцій необхідно мати достовірну інформацію про наявні товарні ресурси. З цією метою запроваджується обов'язкове

декларування залишків цукру у суб'єктів його зберігання (урядова постанова № 851 від 10.08.2011). Загальна потужність діючих і законсервованих цукрових заводів оцінюється в три мільйони тонн цукру, з яких понад один мільйон тонн – експортний потенціал [8]. Регулювання ринку цукру має відбуватися ринковими механізмами, в тому числі активністю державних операторів. Так, Аграрний фонд має здійснювати закупівлю цукру бурякового для формування державного інтервенційного фонду для підтримки цін на внутрішньому ринку. Але головним завданням

держави, в умовах значного профіциту цукру, є сприяння суб'єктам господарювання в експорті продукції. Без серйозної державної підтримки експорт на висококонкурентному світовому цукровому ринку є досить проблематичним. Основними споживачами вітчизняного цукру можуть бути країни СНД, Близького Сходу та Північної Африки. Перспективи подальших досліджень проблем стабілізації цінової ситуації на ринку цукру полягають в оцінці можливостей використання цукру, насамперед тростинного цукру-сирцю, для виробництва біоетанолу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шпикуляк О. Г. Проблеми економічних відносин в механізмі ціноутворення аграрного ринку / О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 77-82.
2. Капшук С. Стан та перспективи українського олієспрому / С. Капшук // Прпозиція. – 2011. – № 6. – С. 52-55.
3. Силивончик А. Юго-Восток – прекрасная страна / А. Силивончик // Бізнес. – 2008. – № 36. – С. 117-119.
4. Мадай А. На первый-второй / А. Мадай, Г. Тагаренко // Бизнес. - 2010. – № 3-4. - С. 58.
5. Хайкинботтом С. Мировой рынок масличных : тенденции и перспективы / С. Хайкинботтом // Олійно-жировий комплекс. 2008. – № 4(23). – С. – 13-17.
6. Маслак О. Ринок соняшнику : втрачені надії / О. Маслак // Прпозиція. – 2009. – №1. – С. 56-58.
7. Квітко Г. Буряковий армагедон / Г. Квітко // Прпозиція. – 2008. – № 4. – С. 44-46.
8. Маслак О. Як стабілізувати ціни на цукор та цукрові буряки / О. Маслак // Прпозиція – 2011. – № 10. – С. 42-45.

УДК 338.012

ПАСТУХОВА Т.Ю., аспірант

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У СВІТІ

У статті розглядаються стан молочної промисловості у світі. Здійснено моніторинг молочної галузі у світі за 1990-2010 роки. Визначено основні проблеми галузі та можливі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: молочна галузь, продуктивність, платоспроможність, сегмент ринку, експорт, імпорт, холдинг.

The problems of suckling industry of the world are examined in the article. Monitoring of suckling industry of the world is carried out for 1990-2010. The basic problems of industry and possible ways of their decision are certain.

Keywords: suckling industry, productivity, solvency, market segment, export, import, holding.

Вступ. Молочна галузь – складова харчової промисловості, яка об'єднує підприємства з виробництва молока та інших молочних продуктів. Вона займає важливе місце в економіці держави та забезпеченні населення продуктами харчування. Функціонування цього ринку залежить від багатьох факторів, найважливішими з яких є стан виробництва, наявність якісної сировинної бази, платоспроможність покупців, ринкова інфраструктура. Для забезпечення ефективного виробництва продукції підприємствами існує потреба володіти достовірною інформацією про стан молочного ринку та напрямки його майбутнього розвитку. Для цього потрібно періодично проводити аналіз поточної ситуації на ринку молока.

Постановка завдання. Проаналізувати сучасний стан молочної промисловості у світі, визначити всі позитивні та негативні тенденції, які відбуваються на ринку молочної продукції.

Результати. Молоко та молочна продукція займають вагоме місце у світових ресурсах продовольчої продукції. Загальний обсяг його виробництва у світі становив у 2010 році 709,2 млн. т, тобто більше на 8,3 млн тонн, або на 1,2%, ніж у 2009 році, коли цей показник становив 700,9 млн. тонн. У 1990 році світове виробництво молока складало 542,5 млн. тонн, а це менше на 166,7 млн. тонн, або на 30,7%, ніж у 2010 році. У виробництві молока у світі можна прослідкувати таку тенденцію: протягом 1990-1995 років обсяги виробництва спадали незначною мірою, але, починаючи з 1995 року, вони почали зростати. Найбільшу частку становить коров'яче молоко — 83,5 %, досить високу — буйволяче — 11,9, меншу козяче — 2,7, овече — 1,5, верблюже — 0,4 %. За 1990–2010 роки виробництво коров'ячого молока в світі збільшилося з 479,2 млн. т до 592,3 млн. т, або на 23,6 %. Проте щорічний приріст становить в сере-